

De liedjes die we zingen

In deze Resonant gaan we het weer eens over Schubert hebben omdat we het wereldberoemde “Ständchen” weer in de mappen hebben opgenomen!

De Componist

Over het leven van *Franz Schubert* heb ik al begin 2004 al eens een paar woorden geschreven, zie “Die Nacht”. De biografie die ik over hem heb omvat 175 bladzijden, dus daar kunnen we nog heel wat Resonanten mee vullen!

Er is dus veel over Schubert te vertellen, bijvoorbeeld waar hij vaak zijn teksten vandaan haalde die hem dan weer tot zijn muzikale invallen inspireerden. Schubert was geen componist die in afzondering op een nieuw kunstwerk zat te broeden. Hij had een uitgebreide vriendenkring bestaande uit progressief ingestelde intellectuelen, dichters en schilders. Die vriendenkring vormde zijn allerbelangrijkste inspiratiebron. Vaak had de vriendenploeg driemaal in de week een bijeenkomst waar gedichten werden voorgedragen, Homerus, Shakespeare en Goethe werden geciteerd, de schilders lieten hun nieuwste werk zien en de schilderijen waar ze op dat moment aan werkten. En Schubert? Schubert speelde voor hen op het klavier, wat anders.....

De wereld om hen heen liet hen ook niet onberoerd en kon hen ook niet onberoerd laten. De tijd waarin zij leefden was politiek en cultureel gezien helemaal niet zo vrolijk! De hervormingen die keizer Joseph II had ingevoerd, zoals de bevrijding van de boeren, het bevorderen van onderwijs en gezondheidszorg en de vrijheid van godsdienst, werden na zijn dood in 1790 teruggedraaid door zijn broer Leopold II, de nieuwe machthebber. De tijden waren roerig want aanhangers van de Franse Revolutie zagen ook wel iets in Vrijheid Gelijkheid en Broederschap. Oorlogen begonnen in 1792, in 1803 kwam Napoleon langs en versloeg de Oostenrijkers. Na het Congres van Wenen in 1815 keerde het Absolutisme terug in Oostenrijk. De Vorst von

Metternich handhaafde zich door onderdrukking van de burgerij waarbij gespioneerd en gechanteerd werd op de manier die de Oostduitse Stasi in onze tijd nog wist te perfectioneren. Zeggen wat je denkt was gevaarlijk en de enige manier om te ontsnappen aan de gevaren van de dag was je eigen wereld fantaseren. In die sfeer gedijde het Biedermeier levensgevoel; *Geluk is alleen in de kring van familie en vrienden te vinden*. De bijeenkomsten waar Franz en zijn vrienden zich gelukkig en veilig voelden werden door zijn vrienden “Schubertiaden” genoemd. Nog vandaag de dag worden in Oostenrijk Schubertiaden gehouden!

De Dichter

De tekst van Ständchen werd geschreven door de dichter en toneelschrijver Franz Grillparzer, één van de “Schubertiade” vrienden. Hij schreef de tekst op verzoek van de zanglerares Anna Fröhlich voor de verjaardag van één van haar leerlingen.

Grillparzer werd op 15 januari 1791 geboren, zijn vader was advocaat in Wenen. Veel plezier had hij niet van zijn ouwe heer, want het was een koude en horkerige man die qua karakter de tegenpool was van moeder Grillparzer. Van haar erfde hij de liefde en interesse voor literatuur. Hij las alles wat los en vast zat en hij was vooral gefascineerd door sprookjes, ridder- en spookverhalen en verhalen uit het Nieuwe Testament. Door de dood van zijn vader raakte het gezin in een uitzichtloze situatie omdat papa een schuldenberg als erfenis achterliet. Het noodlot trof Grillparzer hard: zowel zijn moeder als zijn broer pleegden zelfmoord.

Het laatste wat Grillparzer voor Franz Schubert deed, was een graftekst maken. Op de grafombe van Schubert schreef hij: „Die Tonkunst begrub hier einen reichen Besitz, aber noch viel schöneren Hoffnungen“ (Hier begroef de toonkunst een rijk bezit, maar nog veel mooiere verwachtingen)

De vertaling

Zögernd leise in des Dunkels
nächt'ger Hülle,
Sind wir hier
Und den Finger sanft gekrümmt,
Leise, leise,
Pochen wir
An des Liebchens Kammerthür.
Doch nun steigend,
Schwellend, schwellend,
Mit vereinter Stimme, Laut
Rufen aus wir hochvertraut;
Schlaf du nicht,
Wenn der Neigung Stimme
spricht!
Sucht' ein Weiser nah und ferne
Menschen einst mit der Laterne;
Wieviel seltner dann als Gold
Menschen, uns geneigt und
hold?
Drum, wenn Freundschaft,
Liebe spricht
Freundin, Liebchen, schlaf du
nicht!
Aber was in allen Reichen
Wär' dem Schlummer zu
vergleichen?
Drum statt Worten und statt
Gaben
Sollst du nun auch Ruhe haben.
Noch ein Grüßchen, noch ein
Wort,
Es verstummt dir frohe Weise,
Leise, leise, schleichen wir uns,
Ja, schleichen wir uns
wieder fort!

Aarzelend, zacht gehuld in de
donkere nacht
Zijn wij hier;
En de vinger licht gekromd,
Zachtjes, zachtjes
Kloppen wij op de kamerdeur
van ons liefje.
Maar nu harder, sterker, sterker,
met eendrachtige stem
Luid roepen wij zelfbewust uit
Slaap toch niet
Als de stem van de
genegenheid spreekt!

Ooit zocht een wijs man* met
een lantaarn naar vriendschap,
hoeveel zeldzamer dan goud
Is de mens die van ons houdt?

Daarom, wanneer vriendschap,
liefde spreekt,
Vriendin, liefde, dan mag je niet
slapen!
Maar met wat in alle wereld is
de sluimer te vergelijken?
Daarom in plaats van woorden
en van geschenken
Zul je nu ook je rust gedenken
Nog een groetje, nog een
woord,
En ons vrolijke gedoe verstomt.
Zachtjes, zachtjes sluipen we ,
ja sluipen we er weer vandoor!

*Met deze wijze man wordt Diogenes
bedoeld die bij klaarlichte dag met
een lantaarn op zoek was naar een
echt mens!*